

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศิริพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย
ในโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

ผู้วิจัย นางปิติมา แก้วเขียว รหัสนักศึกษา 2521000279 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(สารสนเทศศาสตร์) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์ ดร. ทศนา หาญพล
(2) รองศาสตราจารย์พวา พันธุ์เมฆา **ปีการศึกษา** 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ และ 2) ศึกษาปัญหาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยในโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ บรรณารักษ์ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง จำนวน 33 คน ประกอบด้วยบรรณารักษ์จากห้องสมุดกลาง จำนวน 9 คน และบรรณารักษ์จากห้องสมุดคณะที่มีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าและสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) บรรณารักษ์ห้องสมุด (ร้อยละ 66.66) มีการกำหนดนโยบายการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด แหล่งงบประมาณได้มาจาก 2 แหล่ง คือ เงินงบประมาณแผ่นดิน และเงินรายได้ของห้องสมุด โดยมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เป็นสัดส่วนร้อยละที่ชัดเจน ผู้คัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 81.81) คือ อาจารย์และบรรณารักษ์กรณีวารสารเน้นการบอกรับในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพียงแบบเดียว ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 96.96) บอกรับผ่านตัวแทนจำหน่ายในประเทศไทย ปัจจุบันนอกจาก ThaiLIS และ PULINET แล้ว ไม่มีการบอกรับแบบภาคีสมาชิก แต่บรรณารักษ์ห้องสมุด (ร้อยละ 66.66) มีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดกลางและห้องสมุดคณะเพื่อประหยัดงบประมาณและลดความซ้ำซ้อนของทรัพยากรสารสนเทศ 2) ปัญหาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 33.33) ประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการ เรื่องความล่าช้าในการชำระเงิน ปัญหาด้านการจัดซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ต้องซื้อเป็นชุด/ทั้งฐานข้อมูล ทำให้งบประมาณไม่เพียงพอ (ร้อยละ 18.18) และปัญหาด้านบุคลากรผู้รับผิดชอบงานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ คือการประสบกับความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินงานที่ต้องเรียนรู้ใหม่ ซึ่งแตกต่างไปจากการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ (ร้อยละ 15.15)

คำสำคัญ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

Thesis title: The Collection Development of University Libraries' Electronic Resources in the National Research University Project

Researcher: Mrs. Pitima Kaewkheaw; **ID:** 2521000279;

Degree: Master of Arts (Information Science);

Thesis advisors: (1) Dr. Tassana Hanpol, Associate Professor; (2) Pawa Panmekha, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The purpose of this study was 1) to study the electronic information resources development of university libraries in the National Research University Project and 2) to study problems of electronic information resources development by university libraries in the National Research University Development Project.

This research is a qualitative study. The population is comprised of 33 librarians who are heads of collection development departments at 9 national research universities. Nine librarians were from central libraries and 24 from faculty libraries that acquired electronic information resources by themselves. The research tool was a semi-structured interview form. The data were collected by face-to-face and telephone interviews. Descriptive analysis was used for data analysis.

The findings were as follows: 1) 66.66% of librarians had established written policy for electronic information resource acquisition under the collection development policy. Budgets for electronic information resources have two sources, the national budget and library income, which have been proportioned for acquisitions. Electronic information resources were mainly selected by faculties and librarians (81.81%). Journals were mainly acquired by subscription in electronic format only through agents in Thailand (96.96%). No subscription through the library consortium has been made at present, except ThaiLIS and PULINET. For 66.66% of librarians, there was collaboration between academic central libraries and faculty libraries in the university in order to save money and reduce the overlap in information resources. 2) Regarding problems of electronic information resources acquisition, most librarians (33.33%) face managerial problems of late payment, problems in purchasing e-books that need to be bought as a package or as a whole database, for which there is insufficient budget (18.18%), and problems regarding the personnel in charge of electronic information resources acquisition due to changes in the operational process. These personnel need to learn more about resource acquisition beyond print formats (15.15%).

Keywords: Electronic Information Resource Development, University Libraries, National Research Universities

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. ทศนา หาญพล และรองศาสตราจารย์พวา พันธุ์เมฆา ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจทานและแก้ไขข้อบกพร่องจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพรัาไพ เปรมสมิทธิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลา และให้คำแนะนำแก่วิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของ คณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์อัมจิต เลิศพงษ์สมบัติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนัย บัณฑิตย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สิริพันธ์ รุ่งวิชานีวัฒน์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบ เครื่องมือวิจัย

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ให้ทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณบรรณารักษ์ห้องสมุด และคณาจารย์มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติทุกท่านที่ กรุณาสละเวลาให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์อย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณ พี่ เพื่อน น้อง แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง รวมถึงท่านอื่นๆ อีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ในที่นี้ ที่ช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสาคร จันทมณีโชติ คุณแม่พันทิพา จันทมณีโชติ พี่ชาย และสามีที่ให้ความช่วยเหลือ และส่งกำลังใจอันเปี่ยมล้นในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วง ด้วยดี

นางปิติมา แก้วเขียว

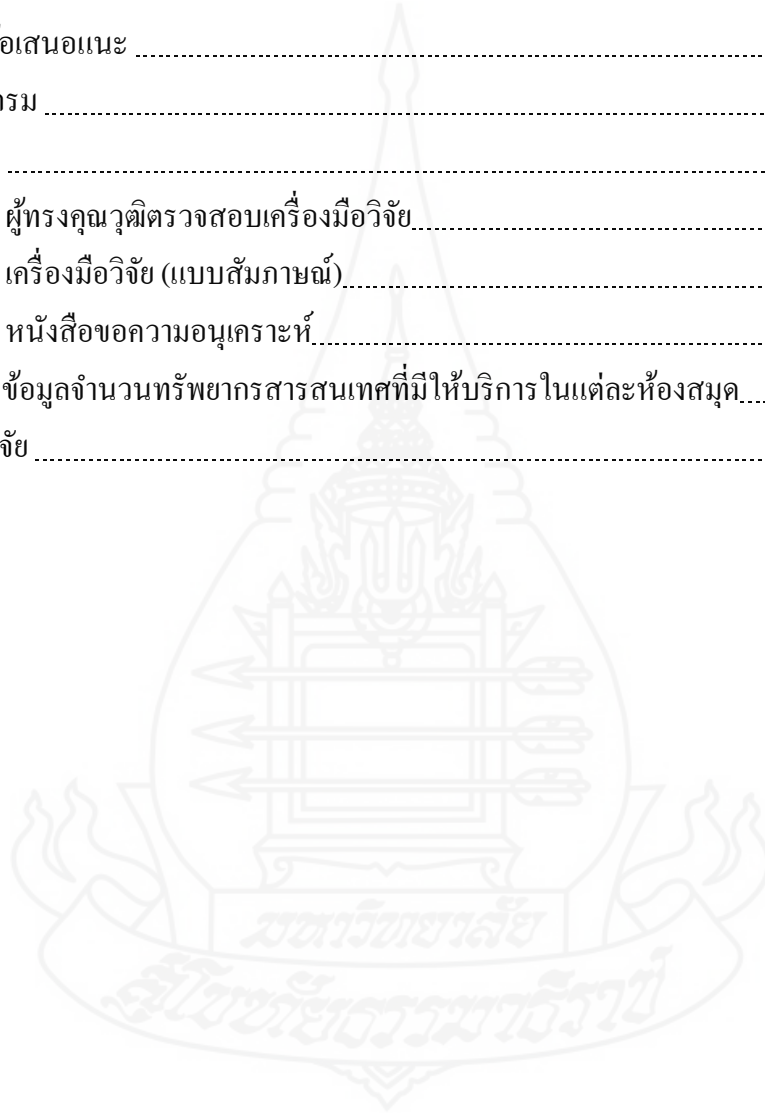
พฤษภาคม 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์	6
การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย	11
มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ	19
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
การกำหนดประชากร	37
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	39
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น/ข้อมูลทั่วไปของห้องสมุด	41
ตอนที่ 2 การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดมหาวิทยาลัย	51
ในโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ	
ตอนที่ 3 ปัญหาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุด	124
มหาวิทยาลัยในโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	142
สรุปการวิจัย	142
อภิปรายผล	153
ข้อเสนอแนะ	161
บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	170
ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	171
ข เครื่องมือวิจัย (แบบสัมภาษณ์)	176
ค หนังสือขอความอนุเคราะห์	183
ง ข้อมูลจำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการในแต่ละห้องสมุด	187
ประวัติผู้วิจัย	195

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ประชากรบรรณารักษ์ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ/ บรรณารักษ์ตำแหน่งหัวหน้าห้องสมุดคณะ จำแนกตามรายชื่อแต่ละมหาวิทยาลัย	38
ตารางที่ 4.1 จำนวนทรัพยากรสารสนเทศโดยเฉลี่ยที่มีให้บริการในห้องสมุดกลาง	42
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลโดยสรุปเกี่ยวกับบรรณารักษ์ผู้รับผิดชอบในการจัดหา ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ของห้องสมุดกลาง	46
ตารางที่ 4.3 จำนวนทรัพยากรสารสนเทศโดยเฉลี่ยที่มีให้บริการในห้องสมุดคณะ	47
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลโดยสรุปเกี่ยวกับบรรณารักษ์ผู้รับผิดชอบในการจัดหา ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ ของห้องสมุดคณะ	50
ตารางที่ 4.5 ข้อมูลโดยสรุปเกี่ยวกับนโยบายการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ อิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดกลาง	54
ตารางที่ 4.6 ข้อมูลโดยสรุปเกี่ยวกับงบประมาณสำหรับการจัดหาทรัพยากร สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดกลาง	57
ตารางที่ 4.7 ข้อมูลโดยสรุปด้านผู้มีสิทธิ์เสนอรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการคัดเลือกของห้องสมุดกลาง	59
ตารางที่ 4.8 ข้อมูลโดยสรุปด้านวิธีการเสนอรายชื่อเพื่อการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ อิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดกลาง	61
ตารางที่ 4.9 ข้อมูลโดยสรุปด้านหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อการคัดเลือกทรัพยากร สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดกลาง	63
ตารางที่ 4.10 ข้อมูลโดยสรุปด้านการคัดเลือกการบอกรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ควบคู่กับวารสารฉบับพิมพ์ของห้องสมุดกลาง	67
ตารางที่ 4.11 ข้อมูลโดยสรุปด้านการบอกรับทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ของห้องสมุดกลาง	73
ตารางที่ 4.12 ข้อมูลโดยสรุปด้านการบอกรับ/จัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ของห้องสมุดกลาง	77
ตารางที่ 4.13 ข้อมูลโดยสรุปด้านการพิจารณาการต่ออายุ/การยกเลิกการเป็นสมาชิก ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดกลาง	83

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.14 ข้อมูลโดยสรุปด้านการบอกรับทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์.....	86
แบบภาคีสมาชิกหรือความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ของห้องสมุดกลาง	
ตารางที่ 4.15 ข้อมูลโดยสรุปเกี่ยวกับนโยบายการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ.....	91
อิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.16 ข้อมูลโดยสรุปเกี่ยวกับงบประมาณสำหรับการจัดหาทรัพยากร.....	95
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.17 ข้อมูลโดยสรุปด้านผู้มีสิทธิ์เสนอรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศ.....	97
อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการคัดเลือกของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.18 ข้อมูลโดยสรุปด้านวิธีการเสนอรายชื่อเพื่อการคัดเลือกทรัพยากร.....	98
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.19 ข้อมูลโดยสรุปด้านหลักเกณฑ์การประเมินเพื่อการคัดเลือกทรัพยากร.....	101
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.20 ข้อมูลโดยสรุปด้านการคัดเลือกการบอกรับวารสารอิเล็กทรอนิกส์.....	105
ควบคู่กับวารสารฉบับพิมพ์ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.21 ข้อมูลโดยสรุปด้านการบอกรับทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์.....	109
ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.22 ข้อมูลโดยสรุปด้านการบอกรับ/จัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์.....	113
ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.23 ข้อมูลโดยสรุปด้านการพิจารณาการต่ออายุ/การยกเลิกการเป็นสมาชิก.....	119
ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.24 ข้อมูลโดยสรุปด้านการบอกรับทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์.....	124
แบบภาคีสมาชิกหรือความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.25 ข้อมูลโดยสรุปด้านปัญหาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ.....	127
อิเล็กทรอนิกส์ของห้องสมุดกลาง	

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.26 ข้อมูลโดยสรุปด้านปัญหาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์.....	131
ของห้องสมุดกลางที่เคยเกิดขึ้นในอดีต พร้อมวิธีการแก้ไขปัญหา	
ตารางที่ 4.27 ข้อมูลโดยสรุปด้านปัญหาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์.....	138
ของห้องสมุดคณะ	
ตารางที่ 4.28 ข้อมูลโดยสรุปด้านปัญหาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์.....	140
ของห้องสมุดคณะที่เคยเกิดขึ้นในอดีต พร้อมวิธีการแก้ไขปัญหา	

